

2011. gada 20. maijā

Pozīcijas ziņojums par priekšlikumiem publisko iepirkumu regulējuma izmaiņām

1. Kopsavilkums

Publiskais iepirkums sastāda būtisku Latvijas ekonomikas sastāvdaļu, ievērojot, ka 2009.gadā faktisko izdevumu īpatsvars, kas radies publiskā iepirkuma līgumu rezultātā, sastādīja 9,8% no IKP. Savukārt 2007.gadā noslēgtie publiskā iepirkuma līgumi sastādīja pat 17% no IKP.¹

Ņemot vērā publisko iepirkumu apjoma ekonomisko īpatsvaru, valsts ekonomikas turpmākai pozitīvai izaugsmei ir svarīga publiskā iepirkuma veikšana atbilstoši Eiropas Savienībā noteiktajiem publiskā iepirkuma pamatprincipiem (caurskatāmības princips, nediskriminācijas princips, vienādas attieksmes princips, abpusējas atzīšanas princips un proporcionalitātes princips) un saskaņā ar Publisko iepirkumu likuma (PIL) 2.pantā minētajiem mērķiem:

- 1) nodrošināt iepirkuma procedūras atklātumu;
- 2) nodrošināt piegādātāju brīvu konkurenci, kā arī vienlīdzīgu un taisnīgu attieksmi pret tiem;
- 3) nodrošināt valsts un pašvaldību līdzekļu efektīvu izmantošanu, maksimāli samazinot pasūtītāja risku.

ĀIPL Publiskā iepirkuma jautājumu darba grupas ir nonākusi pie secinājumiem attiecībā uz nepieciešamām izmaiņām publisko iepirkumu regulējumā, lai tiktu pilnīgāk ievēroti publiskā iepirkuma pamatprincipi un PIL noteiktie mērķi, kas savukārt uzlabotu uzņēmējdarbības vidi Latvijā un dotu ieguldījumu ēnu ekonomikas īpatsvara samazināšanai.

ĀIPL izsaka pateicību Finanšu ministrijas un Iepirkumu uzraudzības biroja (IUB) pārstāvjiem par dalību Publiskā iepirkuma jautājumu darba grupas sanāksmēs un publiskā sektora pozīcijas skaidrošanu. Sanāksmju laikā notikušās diskusijas ir devušas būtisku ieguldījumu turpmāk izklāstīto priekšlikumu formulēšanā, ievērojot gan privātā, gan publiskā sektora pozīcijas.

2. Rekomendācijas / Ierosinājumi

Izvērtējot esošo publiskā iepirkuma regulējumu Latvijā, ĀIPL ir nonākusi pie secinājuma, ka ir nepieciešamas sekojošas izmaiņas šādās publiskā iepirkuma regulējuma jomās:

1. PROCEDŪRAS KVALITĀTES UZLABOŠANA

1.1. Informācijas pieejamība

1.1.1. Informācijas par plānoto iepirkumu laicīga pieejamība

¹ Statistisko pārskatu apkopojums par 2009.gadā Latvijas Republikā veiktajiem publiskajiem iepirkumiem, http://www.iub.gov.lv/files/upload/2010_statistisko_parskatu_apkopojums.pdf

- ĀIPL ierosina **veikt PIL attiecīgus grozījumus, paredzot, ka:**
- 1) Iepriekšējais informatīvais paziņojums (IIP) tiek publicēts attiecībā uz **visām paaugstinātas sarežģītības iepirkuma procedūrām** (piemēram, iepirkumi, kuru ietvaros būs paredzami sarežģīti tehniski risinājumi vai ievērojamu apjomu iepirkumi, kuri prasa tāda tehniskā piedāvājuma sagatavošanu, kur nepieciešama papildus izpēte, kā arī iepirkumi, kur atsevišķas tehniskā piedāvājuma sadaļas prasa inovatīvu darbu), izņemot gadījumus, kad tiek piemērota sarunu procedūra, iepriekš nepublicējot paziņojumu par līgumu, neatkarīgi no tā, vai:
    - a) pasūtītājs izmanto saīsinātos termiņus piedāvājumu iesniegšanai;
    - b) publisko iepirkumu kopējās līgumcenas nākamo 12 mēnešu laikā sasniedz Ministru Kabineta noteikumu Nr.519 „Noteikumi par publisko iepirkumu līgumcenu robežām” (Līgumcenu noteikumi) 2.5. un 2.6.punktā minētās;
  - 2) IIP sniegt informāciju attiecībā uz katru iepirkuma procedūru, norādot paredzamos apjomus un paredzamo līgumcenu.
- IUB ar attiecīgām vadlīnijām būtu jāveicina prakse, ka pasūtītāju mājas lapās internetā publisko iepirkumu sadaļa ir piegādātājiem viegli atrodamā un skaidri uzskatāma. Šajā sadaļā pasūtītājiem būtu jāpublicē ne tikai IIP, bet iespēju robežās arī publisko iepirkumu plāni.
  - ĀIPL iesaka veikt attiecīgus grozījumus arī Ministru kabineta 2007.gada 6.marta noteikumos Nr.171 „Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā”, kuru 11.13.punkts paredz, ka „sadaļā "Publiskie iepirkumi" iekļauj informāciju (saskaņā ar šo noteikumu 1.pielikumā norādīto paraugu) par iestādes rakstiski noslēgtajiem publiskajiem būvdarbu, piegādes un pakalpojumu līgumiem”. **ĀIPL iesaka Ministru kabineta noteikumos norādīt, ka iestādes mājas lapā „Publiskie iepirkumi” ir jāiekļauj informācija arī par paredzamajiem iepirkumiem (IIP un publisko iepirkumu plāni, ja tādi ir pieejami).**
  - Pie tam ĀIPL iesaka IUB saziņā ar piegādātājiem informēt tos par PIL 18.panta pirmajā daļā minēto iespēju ieinteresētajiem piegādātājiem pieprasīt pasūtītājam iesniegt tiem tehniskās specifikācijas, ko tas gatavojas piemērot līgumiem, par kuriem ir publicēts IIP.

1.1.2. Informācijas par iepirkuma procedūras rezultātiem apjoms

- **ĀIPL iesaka papildināt Ministru kabineta noteikumu Nr.698 „Noteikumi par publisko iepirkumu paziņojumu saturu un sagatavošanas kārtību” 18.13.punktu, paredzot, ka paziņojumā par iepirkuma rezultātiem tiek norādīti arī konkrēti apakšuzņēmēji, kurus pretendents piesaista līguma izpildē, uzrādot konkrētas līgumcenas un iepirkuma daļu, par kuru tiek slēgts katrs apakšuzņēmuma līgums.** Turklāt, uzvarējušajam pretendētājam būtu jāpublisko informācija arī par apakšuzņēmēju maiņas gadījumiem un tā rezultātā no jauna izvēlētajiem apakšuzņēmējiem.
- Grozījumi būtu veicami arī PIL 35.panta ceturtās daļas 10.punktā, paredzot, ka **ziņojumā par iepirkuma procedūru** ir iekļaujama informācija par to līguma vai vispārīgās vienošanās daļu, kuru izraudzītais piegādātājs plānojis nodot apakšuzņēmējiem, norādot konkrētus apakšuzņēmējus un konkrētas līgumcenas un iepirkuma daļu, par kuru tiek slēgts katrs apakšuzņēmuma līgums.

1.2. Apakšuzņēmēju kvalifikācija

- ĀIPL uzskata, ka valsts un pašvaldību līdzekļu efektīvas izmantošanas, maksimāli samazinot pasūtītāja risku, nolūkos ir nepieciešams noteikt, ka **PIL 39.panta pirmajā daļā minētie kandidātu un pretendentu izslēgšanas nosacījumi attiecas arī uz piesaistītajiem apakšuzņēmējiem.**

1.3. Ieinteresēto piegādātāju sanāksme (IPS)

- **ĀIPL ierosina grozīt PIL 55.panta pirmo daļu, nosakot, ka:**
  - 1) pasūtītājam ir jāorganizē IPS ne tikai pēc savas, bet arī pēc vismaz 2 ieinteresēto piegādātāju ierosinājumu saņemšanas;
  - 2) IPS tiek protokolēta un IPS laikā pasūtītāja/iepirkuma komisijas sniegtā informācija ir ar saistošu raksturu pasūtītājam.

1.4. Lēmuma pieņemšana par iepirkuma procedūru kvalifikācijas rezultātiem

- ĀIPL iesaka papildināt PIL 37.pantu, iekļaujot tajā noteikumu, kurš paredz, **ka iepirkuma komisijai ir jāpieņem lēmums par kandidāta slēgtā konkursā atbilstību atlases kritērijiem 1 mēneša vai īsākā laika periodā no pieteikumu iesniegšanas dienas, vienlaikus nodrošinot, ka lēmums tiek pieņemts līdz kandidātu iesniegto izziņu derīguma termiņa beigām.** Minētais termiņš var tikt pagarināts, pasūtītājam norādot būtisku iemeslu.

1.5. Ieteicamā iesniedzamo dokumentu (apliecinājumi, CV) forma

- ĀIPL piedāvā **izstrādāt piedāvājumos biežāk iekļaujamo dokumentu standartizētas formas**, kas būs ietvertas atsevišķos IUB izstrādātos ieteikumos, uz kuriem tiktu iekļauta atsaucē PIL un atkāpšanās no kuru ievērošanas pasūtītājam katrā konkrētā gadījumā būtu jāpamato.
- Papildus ĀIPL ierosina uzlikt IUB par pienākumu apkopot tā praksē biežāk sastaptās iepirkuma procedūras kļūdas, kā arī pasūtītāju un piegādātāju biežāk uzdotos jautājumus un IUB sniegtās atbildes saistībā ar iepirkuma procedūru, tajā skaitā iesniedzamajiem dokumentiem. Šādu informācijas apkopojumu ir ieteicams ievietot IUB mājas lapā internetā. Tas uzlabos gan pasūtītāju, gan pretendentu izpratni par korektu iepirkuma procedūru, tajā iesniedzamajiem dokumentiem un citiem ar iepirkuma procedūru saistītiem jautājumiem.

1.6. Informācijas saņemšana no valsts/pašvaldību institūcijām

- ĀIPL iesaka veikt grozījumus PIL 37.panta ceturtajā daļā, paredzot, ka **pasūtītājam ir pienākums pārbaudīt nepieciešamo informāciju kompetentā institūcijā, publiski pieejamās datubāzēs vai citos publiski pieejamos avotos.**

1.7. Kvalificēto piegādātāju saraksta izveidošana

- ĀIPL ierosina izveidot **kvalificēto piegādātāju sarakstu** daļēji publisko iepirkumu procedūrās. Šādā sarakstā būtu iekļaujami piegādātāji, kuri, piedaloties iepirkuma

procedūrās noteiktu laiku (piemēram, trīs gadus), ir pierādījuši, ka uz tiem neattiecas PIL 39.pantā minētie izslēgšanas nosacījumi. Līdz ar to pēc iekļaušanas kvalificēto piegādātāju sarakstā, piedaloties iepirkuma procedūrās, minētajiem piegādātājiem vairs nebūtu atkārtoti jāpierāda, ka uz tiem neattiecas PIL 39.pantā noteiktais. Kvalificēto piegādātāju saraksta vešana būtu IUB kompetencē un sarakstā iekļautu piegādātājus pēc viņu pieteikuma saņemšanas, ja tie var pierādīt savu atbilstību augstāk minētajiem kritērijiem (iepriekšējos trīs gadus, piedaloties publiskā iepirkuma procedūrās, uz tiem nav attiekušies PIL 39.pantā minētie kandidātu/prezentu izslēgšanas gadījumi) un šo atbilstību pamatoti neapstrīd pasūtītāji vai trešās personas. Piegādātāju no saraksta varētu izslēgt gadījumā, ja tiek konstatēta atbilstība kādam no PIL 39.pantā minētajiem kandidātu/prezentu izslēgšanas gadījumiem. Sarakstā atkārtoti iekļaut piegādātāju var, paejot nākamajam trīs gadu periodam, kurā piegādātājam sava uzņēmējdarbība ir jāveic tā, lai nepastāvētu PIL 39.pantā minētie izslēgšanas no dalības iepirkuma procedūrā gadījumi. Turklāt, ĀIPL uzskata, ka kvalificēto piegādātāju sarakstā iekļaujamos piegādātājus varētu iedalīt 3 grupās, ņemot vērā piegādātāja apmēru – 1) fiziskās personas un mazie uzņēmumi; 2) vidējie uzņēmumi un 3) lielie uzņēmumi.

- Vienlaikus ĀIPL atbalsta arī Finanšu ministrijas, Valsts ieņēmumu dienesta (VID), Latvijas Darba devēju konfederācijas un Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras iniciatīvu, izpildot ēnu ekonomikas apkarošanas un godīgas konkurences nodrošināšanas plānā doto uzdevumu, sākt **uzticamo uzņēmēju saraksta („Baltā saraksta”)** ieviešanas pilotprojektu. ĀIPL pievienojas iniciatīvai attīstīt „Balto sarakstu”, kurā ietvertajiem komersantiem būtu atvieglotas prasības arī saistībā ar atlases dokumentu iesniegšanu iepirkuma procedūrās. Tādējādi piegādātājiem nevajadzētu apliecināt savu atbilstību tām PIL noteiktajām kvalifikācijas prasībām, par kuru atbilstību jau liecinās atrašanās „Baltajā sarakstā”, piemēram, atbilstoša nodokļu nomaksas veikšana.

II. KONKURENCES VEICINĀŠANA

2.1. Minimālais pretendentu skaits

- ĀIPL iesaka papildināt PIL 37.pantu, nosakot, ka atklāts konkurss ir uzskatāms par notikušu, ja tajā piedāvājumus ir iesnieguši vismaz divi tādi pretendenti, kas izpilda visas kvalifikācijas prasības. Ja piedāvājumu ir iesniedzis viens pretendents, tad, lai konkursu atzītu par notikušu, pasūtītājam ir jāspēj pierādīt, ka tirgū nav pieejams atbilstošs piegādātāju skaits un konkursa nolikuma kvalifikācijas prasības ir objektīvi pamatotas ar iepirkuma priekšmetu un pasūtītāja vajadzībām.
- IUB iepirkuma procedūru pārraudzības ietvaros būtu jākontrolē gadījumi, kad konkrēta pasūtītāja rīkotos konkursos piedāvājumus iesniedz tikai viens piegādātājs.
- Papildus IUB ar attiecīgām vadlīnijām būtu jāveicina prakse, ka pasūtītājs par paredzamajiem iepirkumiem konkrētā nozarē informē attiecīgās nozares profesionālās organizācijas, tādējādi padarot informāciju par iepirkumu zināmu visas nozares ietvaros un panākot lielāku pretendentu skaitu iepirkuma procedūrās.

2.2. Kritēriji piegādātāja finansiālajām iespējām

- ĀIPL iesaka Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2004/18/EC 44.panta otrajā punktā minēto principu, ka minimālajām finansiālajām spējām, kas nepieciešamas saistībā ar noteiktu iepirkuma līgumu, jābūt attiecināmām un proporcionālām minētā

līguma priekšmetam, iekļaut arī PIL 41.pantā, tādējādi panākot tiesisko paredzamību un padarot pasūtītājam skaidrāku izvirzāmo finanšu prasību apmēru.

2.3. Darba ņēmēju vidējie darba ienākumi

- **ĀIPL iesaka svītrot PIL 39.panta pirmās daļas 6.-9.punktus; 39.panta 6. un 7.daļu; grozīt 39.panta 5.daļas noteikumus, svītrojot atsauci uz 39.panta 6. un 7.punktu; svītrot Pārejas noteikumu 17.punktu un veikt attiecīgas izmaiņas citos PIL noteikumos.** Minētie PIL punkti attiecas uz kandidātu un pretendentu izslēgšanu no dalības iepirkuma procedūrā gadījumos, ja to darba ņēmēju vidējie mēneša darba ienākumi ir zemāki par 70 procentiem no darba ņēmēju vidējiem darba ienākumiem konkrētā valstī PIL noteiktajā periodā attiecīgajā nozarē atbilstoši NACE 2.red. klasifikācijas divu zīmju līmenim.

III IEPIRKUMA LĪGUMU IZPILDES KONTROLE

- **ĀIPL iesaka papildināt PIL, paredzot, ka būtisku līguma grozījumu gadījumā pasūtītājam ir jāriko jauna iepirkuma procedūra.** Būtisku līguma grozījumu skaidrojums būtu izstrādājams kā IUB vadlīnijas.

IV ATBILDĪBA PAR PĀRKĀPUMIEM IEPIRKUMU PROCESĀ

- **ĀIPL iesaka Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā minētos pārkāpumu sastāvus papildināt ar pārkāpumu sastāviem attiecībā uz izvairīšanos no iepirkumu procedūru veikšanas, kā arī attiecībā uz noslēgto iepirkumu līgumu izpildes kontroles neatbilstībām.**
- **ĀIPL uzskata, ka Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā minētais administratīvo sodu apmērs ir nepamatoti zems, ievērojot publisko iepirkumu procedūru un atbilstošas līgumu izpildes nozīmīgumu valsts un pašvaldību līdzekļu pienācīgā izmantošanā. Līdz ar to, ĀIPL iesaka ievērojami palielināt minēto administratīvo sodu (naudas sodu) apmēru, kā arī aizstāt brīdinājumu kā soda veidu par pārkāpumiem publisko iepirkumu jomā ar tiesību atņemšanu ieņemt noteiktus amatus (piemēram, aizliegums darboties iepirkuma komisijas sastāvā).**
- **ĀIPL piekrīt Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja 2010.gada 2.marta vēstulē Nr.7-2-01/1832, kas adresēta Finanšu ministrijas valsts sekretāram Mārtiņam Bičevskim, minētajam, ka „adekvāts atbildības piemērošanas mehānisms būtu ne tikai līdzeklis vainīgās personas sodīšanai, bet arī sodītās vai citu personu atturēšana no turpmākas tiesībpārkāpumu izdarīšanas. Tādējādi soda pār pārkāpumiem publisko iepirkumu procesā neizbēgamība būtu efektīvs preventīvs līdzeklis.”**
- **Vienlaikus ĀIPL uzskata, ka IUB kā centrālajai publisko iepirkumu veikšanu uzraugošajai institūcijai Latvijā būtu paredzamas tiesības uzlikt administratīvos sodus par pārkāpumiem publisko iepirkumu jomā.**

V NĀKOTNĒ IEVIEŠAMIE JAUNINĀJUMI

5.1. Eksperti

5.1.1. Eksperti iepirkuma komisijās

- ĀIPL iesaka **izveidot neatkarīgu profesionālu iepirkuma ekspertu institūtu** (Iepirkuma ekspertu padome). Šajā organizācijā darbosies personas ar speciālajām zināšanām konkrētās nozarēs (būvniecība, medicīna, IT, autotransports u.c.). Organizācijā varēs darboties vienīgi atbilstoši augsti kvalificētas personas (personas ar atbilstošu augstāko izglītību un profesionālo kvalifikāciju, kā arī nevainojamu reputāciju). Iepirkuma ekspertu padomes locekļi varēs būt kā Latvijas, tā atbilstoši kvalificēti ārvalstu eksperti.
- Pasūtītājam savukārt būs pienākums piesaistīt ekspertus no Iepirkuma ekspertu padomes specializētos iepirkumos, kuri pārsniedz noteiktus paredzamās līgumcenas sliekšņus. Turklāt, šādos gadījumos ekspertiem tiks dotas visas iepirkuma komisijas locekļa tiesības iepirkuma dokumentācijas izstrādes procesā, kā arī lēmuma pieņemšanā par konkrēta piedāvājuma izvēli.

5.1.2. Eksperti IUB iesniegumu izskatīšanas komisijās

- ĀIPL iesaka veikt atbilstošus grozījumus PIL 82.pantā, paredzot, ka gadījumos, kad iepirkuma priekšmets ir nesaistīts ar IUB amatpersonu profesionālo kvalifikāciju, IUB **ir pienākums** pieaicināt iepirkumu lietpratēju vai ekspertu. Turklāt, šādā gadījumā lietpratējs vai eksperts piedalās IUB iesniegumu izskatīšanas komisijas sēdēs **ar balsstiesībām**.

5.2. Elektroniskās platformas izveide iepirkumu organizēšanai

- ĀIPL iesaka veikt attiecīgas izmaiņas PIL, lai palielinātu elektronisko iepirkumu procesa piemērošanu, pakāpeniski pārejot pilnībā uz publisko iepirkumu veikšanu elektroniski.

3. Pamatojums

1. PROCEDŪRAS KVALITĀTES UZLABOŠANA

1.1. Informācijas pieejamība

1.1.1. Informācijas par plānoto iepirkumu laicīga pieejamība

Pašreizējais publisko iepirkumu process uzliek par pienākumu pasūtītājam pirms iepirkuma procedūras uzsākšanas publicēt konkrētu informāciju par konkrētu iepirkuma procedūru tikai PIL 26.pantā noteiktajā gadījumā – publicējot paziņojumu par līgumu, ar kuru jau tiek izsludināta iepirkuma procedūra – līdz ar to piedāvājumu iesniegšanai saskaņā ar PIL 29.panta otro daļu ir atlikušas maksimums 52 dienas.

PIL IV nodaļa „Izsludināšana un atklātības ievērošanas noteikumi” paredz noteikumus attiecībā uz sabiedrības informēšanu par paredzamajiem iepirkumiem un iepirkuma procedūrām. Likuma 25.pants paredz noteikumus attiecībā uz iepriekšējo informatīvo paziņojumu (IIP), iepazīšanās ar kuru ir vienīgā iespēja piegādātājiem saņemt informāciju par paredzamajiem iepirkumiem pirms to izsludināšanas un attiecīga termiņa iestāšanās piedāvājumu iesniegšanai.

PIL 25.panta pirmā daļa paredz, ka pasūtītājs vismaz reizi gadā publicē IIP saskaņā ar šā likuma 28.panta noteikumiem vai publicē to pircēja profilā. Minētā **paziņojuma publicēšana ir obligāta**

vienīgi tad, ja pasūtītājs izmanto saīsinātos termiņus piedāvājumu iesniegšanai saskaņā ar šā likuma 29.panta astoto daļu (piedāvājumu iesniegšanas termiņi – 36 dienas un īpaši steidzamos gadījumos – 22 dienas atklātā un slēgtā konkursā), izņemot gadījumus, kad tiek piemērota sarunu procedūra, iepriekš nepublicējot paziņojumu par līgumu.

Atbilstoši PIL 25.panta pirmajai daļai IIP tiek ietverta šāda informācija:

1) publiskiem piegādes un pakalpojumu līgumiem — to līgumu vai vispārīgo vienošanos **kopējā paredzamā līgumcena, kurus pasūtītājs gatavojas slēgt nākamo 12 mēnešu laikā par noteiktu** [ar atsauci uz iepirkuma nomenklatūru (CPV)] **preču grupu vai pakalpojumu kategoriju** saskaņā ar šā likuma 2.pielikuma A daļu, ja šo līgumu un vispārīgo vienošanos kopējā paredzamā līgumcena ir **LVL 527 325 vai lielāka**;

2) publiskiem būvdarbu līgumiem — to līgumu vai vispārīgo vienošanos **vispārīgu raksturojumu, kurus pasūtītājs gatavojas slēgt nākamo 12 mēnešu laikā**, ja šo līgumu vai vispārīgo vienošanos paredzamā līgumcena ir vienāda ar **LVL 3 406 520 vai lielāka**.

Pasūtītājs iesniedz IIP publicēšanai IUB mājas lapā vai publicē to pircēja profilā (internetā publiski pieejama pasūtītāja mājas lapa) tūlīt pēc plānojamā gada budžeta pieņemšanas - attiecībā uz publiskiem piegādes un pakalpojumu līgumiem, un iespējami īsā laikā pēc tam, kad pieņemts lēmums par nepieciešamību veikt iepirkuma procedūru vai slēgt publisku būvdarbu līgumu vai vispārīgo vienošanos - attiecībā uz publiskajiem būvdarbu līgumiem.

Augstākminētie PIL noteikumi atbilst Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 31.marta direktīvai 2004/18/EC (Direktīva) un konkrēti tās 35.panta pirmajai daļai. Taču jāņem vērā Direktīvas preambulas 2.punktu, kurš paredz, ka, piešķirot tādu līgumu slēgšanas tiesības, ko dalībvalstīs noslēdz valsts, reģionālo vai vietējo varas iestāžu un citu publisko tiesību subjektu uzdevumā, jāievēro Eiropas Kopienas dibināšanas līgumā paredzētie principi, konkrēti šajā gadījumā – **caurskatāmība** (eng.- *transparency*).

Atbilstoši piegādātāju pieredzei informācijas saņemšana par konkrēto iepirkumu PIL 26.panta kārtībā bieži vien ir pārāk novēlota atbilstoša piedāvājuma sagatavošanai. Tas īpaši attiecas uz sarežģītākiem iepirkumiem, kur kvalitatīva piedāvājuma sagatavošana prasa ievērojamus līdzekļus un atbilstoši kvalificētu ekspertu piesaisti. Ja paziņojums par līgumu tiek publicēts 52 dienas pirms piedāvājumu iesniegšanas termiņa, tad piegādātājam, īpaši sarežģītos iepirkumos, var rasties ievērojamas grūtības šajā laika periodā piesaistīt nepieciešamos resursus kvalitatīvai piedāvājuma sagatavošanai un dalībai iepirkuma procedūrā, lai arī, esot savlaicīgāk informētam par iepirkumu, piegādātājam būtu bijis iespējams nodrošināt visus nepieciešamos resursus dalībai iepirkuma procedūrā un uzvaras gadījumā – pienācīgai līguma izpildei.

1.1.2. Informācijas par iepirkuma procedūras rezultātiem apjoms

Atbilstoši PIL 27.panta pirmajai daļai pasūtītājs iesniedz publicēšanai paziņojumu par iepirkuma procedūras rezultātiem, ja pieņemts lēmums par iepirkuma līguma vai vispārīgās vienošanās noslēgšanu vai iepirkuma procedūras izbeigšanu vai pārtraukšanu. PIL 28.panta pirmā daļa paredz, ka minētā paziņojuma saturu nosaka Ministru kabinets.

Atbilstoši PIL noteiktajam Ministru Kabinets 2010.gada 27.jūlijā ir izdevis noteikumus Nr.698 „Noteikumi par publisko iepirkumu paziņojumu saturu un sagatavošanas kārtību”, kuri cita starpā nosaka arī paziņojuma par iepirkuma procedūras rezultātiem saturu. Noteikumu 18.13.punkts paredz paziņojumā par iepirkuma procedūras rezultātiem iekļaut *norādi par uzvarējušā*

pretendenta paredzētajiem apakšuzņēmuma līgumiem ar trešajām personām un informāciju par tiem (līgumcena un līguma daļa, par ko tiks slēgti apakšuzņēmuma līgumi ar trešajām personām).

Pašreizējais regulējums gan neparedz konkrētu apakšuzņēmēju norādīšanu. ĀIPL uzskata, ka ēnu ekonomikas samazināšanas nolūkos ir nepieciešams plašāk piemērot caurskatāmības principu, tādējādi radot tirgus dalībniekiem iespēju izteikt savu viedokli par piesaistīto apakšuzņēmēju kvalifikāciju un reālo iespēju izpildīt iepirkuma līgumu.

1.2. Apakšuzņēmēju kvalifikācija

PIL 39.panta pirmās daļas 11.punkts paredz, ka uz kandidāta vai pretendenta norādīto personu, uz kuras iespējām kandidāts vai pretendents balstās, lai apliecinātu, ka tā kvalifikācija atbilst paziņojumā par līgumu vai iepirkuma procedūras dokumentos noteiktajām prasībām, ir attiecināmi šī panta pirmajā daļā minētie kandidātu un pretendentu izslēgšanas nosacījumi. Valsts un pašvaldību līdzekļu efektīvas izmantošanas, maksimāli samazinot pasūtītāja risku, nolūkos **minētie izslēgšanas nosacījumi ir attiecināmi arī uz piesaistītajiem apakšuzņēmējiem.**

1.3. Ieinteresēto piegādātāju sanāksme (IPS)

PIL 55.panta pirmā daļa paredz, ka, ja **pasūtītājs paredzējis** rīkot ieinteresēto piegādātāju sanāksmi (IPS), atklāta konkursa nolikumā vai slēgta konkursa uzaicinājumā tiek norādīta tās norises vieta un laiks. Sanāksmi rīko ne vēlāk kā 10 darbdienas pirms piedāvājumu atvēršanas. Pasūtītājs sniedz papildu informāciju un atbild uz sanāksmes laikā uzdotajiem jautājumiem.

ĀIPL uzskata, ka **tikšanās klātienē (vai ar telefonkonferences vai videokonferences palīdzību)** ir labs veids, kā ieinteresētajiem piegādātājiem (piegādātāji, kuri ir izņēmuši atklāta konkursa nolikumu vai saņēmuši slēgta konkursa uzaicinājumu) precizēt informāciju par iepirkuma priekšmetu un iepirkuma procedūru, tieši sazinoties ar pasūtītāja pārstāvjiem, kā rezultātā piegādātāji varētu izvairīties no riska iesniegt neatbilstošu piedāvājumu konkursa nolikuma prasību kļūdainas uztveres rezultātā. Tādējādi **precīzas informācijas noskaidrošana** par iepirkuma priekšmetu, konkursa nolikumu un iepirkuma procedūru **radīs situāciju, kad iepirkuma procedūrā tiks iesniegti iespējami vairāk atbilstoši piedāvājumi**, radot lielāku konkurenci un PIL 2.pantā minēto mērķu sasniegšanu.

1.4. Lēmuma pieņemšana par iepirkuma procedūru kvalifikācijas rezultātiem

PIL nav paredzēts konkrēts laika posms lēmuma pieņemšanai par kandidātu atlases rezultātiem slēgtā konkursā.

Šāda termiņa neesamība var radīt situāciju, kad iepirkuma komisijas ilgstošas darbības rezultātā vairs nav aktuāli dati attiecībā uz kandidāta kvalifikācijas kritērijiem (valsts iestāžu izsniegtās izziņas neuzrāda aktuālos datus par kandidātu, jo tie atlases procesa laikā ir mainījušies).

1.5. Ieteicamā iesniedzamo dokumentu (apliecinājumi, CV) forma

Pašlaik **nepastāv konkrēta regulējuma formas prasībām dažādiem piedāvājuma saturā ietilpstošiem dokumentiem**, piemēram, piesaistīto personu dzīvesgājuma aprakstam (CV), iesniedzamajiem apliecinājumiem u.t.t. Tā rezultātā piegādātāji mēdz kļūdīties un iesniegt minētos dokumentus pasūtītāja formas prasībām neatbilstoši. Sekojoši, konkrētais piegādātājs tiek izslēgts no dalības iepirkuma procedūrā un iesniegtais piedāvājums tiek uzskatīts par neatbilstošu. Ja formas prasību neatbilstība ir bijusi vienīgais iemesls pasūtītājam neizskatīt konkrētā pretendenta

piedāvājumu, pastāv risks, ka pasūtītājsniecīgas neatbilstības dēļ zaudē iespēju iegādāties kvalitatīvu preci/pakalpojumu/būvdarbus par zemāko cenu. Šādā situācijā netiek izpildīti PIL 2.pantā minētie likuma mērķi.

1.6. Informācijas saņemšana no valsts/pašvaldību institūcijām

PIL 37.panta ceturtā daļa paredz vispārīgu principu, ka, atlasot kandidātus/pretdentus, kā arī pārbaudot un izvēloties piedāvājumu, **pasūtītājs ir tiesīgs pārbaudīt nepieciešamo informāciju kompetentā institūcijā, publiski pieejamās datubāzēs vai citos publiski pieejamos avotos.** Gadījumos, kad pasūtītājs ir ieguvis informāciju šādā veidā, attiecīgais kandidāts vai pretendents ir tiesīgs iesniegt izziņu vai citu dokumentu par attiecīgo faktu, ja pasūtītāja iegūtā informācija neatbilst faktiskajai situācijai.

Ņemot vērā augstāk minēto PIL 37.panta ceturtās daļas formulējumu, pasūtītājs var uzlikt par pienākumu informāciju no valsts/pašvaldību institūcijām izziņu veidā iesniegt arī pašam pretendentam/kandidātam. **Ievērojot to, ka valsts/pašvaldību institūcijas ir publiskās pārvaldes institūcijas un kā tādas darbojas vienotā sistēmā, tās arī apmainās ar informāciju savā starpā.** Noteikt piegādātājam par pienākumu iesniegt pasūtītājam (valsts/pašvaldību institūcijai) izziņu no citas valsts/pašvaldību institūcijas nozīmē uzlikt par pienākumu piegādātājam izpildīt starpnieka – datu pārneseja funkcijas starp publiskās pārvaldes struktūras locekļiem.

Ņemot vērā augstāk minēto, ĀIPL uzskata, ka šāda informācijas pārnesanas funkcija, tajā skaitā iepirkuma jautājumos, ir jāveic pašām publiskā sektora institūcijām savā starpā.

1.7. Kvalificēto piegādātāju saraksta izveidošana

Ievērojot augstāk minētajos ĀIPL pozīcijas ziņojumos ietverto iniciatīvu radīt pozitīvu motivāciju uzņēmējiem veikt savu uzņēmējdarbību tā, lai tiktu maksimāli samazināts valstī esošais ēnu ekonomikas īpatsvars, ĀIPL uzskata, ka šo iniciatīvu ir iespējams pielietot arī publisko iepirkumu jomā. Tādēļ ĀIPL ierosina izveidot **kvalificēto piegādātāju sarakstu** dalībai publisko iepirkumu procedūrās.

Vienlaikus ĀIPL atbalsta arī Finanšu ministrijas, Valsts ieņēmumu dienesta (VID), Latvijas Darba devēju konfederācijas un Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras iniciatīvu, izpildot ēnu ekonomikas apkarošanas un godīgas konkurences nodrošināšanas plānā doto uzdevumu, sākt **uzticamo uzņēmēju saraksta („Baltā saraksta”)** ieviešanas **pilotprojektu**. Atbilstoši Finanšu ministrijas mājas lapā pieejamajai informācijai pilotprojektā uz brīvprātības principa piedalīsies lielākie uzņēmumi, kas līdz šim ir korekti kārtojuši ar valsti nodokļu nomaksas saistības². Šādi uzticamo uzņēmējdarbību saraksti ir 10 ES dalībvalstīs. Sarakstos ir iekļautas arī prasības, kas izriet no attiecīgo valstu publisko iepirkumu regulējuma, piemēram, attiecībā uz atbilstību profesionālās darbības veikšanai, saimniecisko un finansiālo stāvokli un tehniskajām un profesionālajām spējām.³

² <http://www.fm.gov.lv/?lat/aktualitates/jaunumi/50403/>

³ Uzticamo uzņēmēju saraksts. Finanšu ministrija, Rīga, 2011
http://www.fm.gov.lv/preses_relizes/dok/20110221_prezentacija-1.pdf

II. KONKURENCES VEICINĀŠANA

2.1. Minimālais pretendentu skaits

Pašlaik **PIL neparedz minimālo pretendentu skaitu visā iepirkuma procedūras laikā**. Līdz ar to pastāv situācijas, kad piedāvājumu vērtēšanas posmā tiek vērtēts tikai viens pretendents, un šāda situācija neveicina piegādātāju brīvu konkurenci.

PIL 37.panta sestā daļa paredz, ka sarunu procedūras, iepriekš publicējot paziņojumu par līgumu, slēgta konkursa vai konkursa dialoga piemērošanas gadījumā, pasūtītājs var iepriekš paredzēt kandidātu skaitu, kas tiks uzaicināti piedalīties sarunās, iesniegt piedāvājumus vai piedalīties konkursa dialogā, **ja vien pietiekams atbilstošu kandidātu skaits ir pieejams**. Minētā panta septītā daļa paredz, ka slēgta konkursa gadījumā pasūtītājs uzaicina vismaz piecus kandidātus. Ja tiek piemērota sarunu procedūra, iepriekš publicējot paziņojumu par līgumu vai konkursa dialogu, pasūtītājs uzaicina vismaz trīs kandidātus. **Jebkurā gadījumā kandidātu skaitu izvēlas pietiekami lielu, lai nodrošinātu konkurenci**.

Attiecīgs princips vēl jo vairāk būtu piemērojams atklātā konkursā, kur, lai nodrošinātu vismaz minimāli nepieciešamo konkurenci, būtu jāpiedalās vismaz diviem pretendentiem.

Piegādātāju loka palielināšanā būtiska nozīme ir atbilstošu konkursu nolikumu sastādīšanai, kur ir norādītas pasūtītājam objektīvi nepieciešamas iepirkuma priekšmeta īpašības un kas vienlaikus nepamatoti neierobežo konkurenci. Lai nodrošinātu šāda nolikuma sastādīšanu, iepirkuma komisijai ir jābūt kompetentai tajā nozarē, kurā tiek veikts attiecīgais iepirkums. Ja paši konkrētā pasūtītāja darbinieki – iepirkuma komisijas locekļi – nav kompetenti minētajā nozarē, tad šādai iepirkuma komisijai ir jāizmanto savas tiesības pieaicināt ekspertus iepirkuma komisijas darbā atbilstoši PIL 22.panta otrajai daļai.

Turklāt, nepieciešamība saņemt vismaz divu pretendentu piedāvājumus, kuri var izpildīt kvalifikācijas prasības, samazinātu risku, ka konkursa nolikumā pasūtītājs ietver tādas kvalifikācijas prasības, kas nav objektīvi attaisnojamas ar iepirkuma priekšmetu un ko faktiski spēj izpildīt tikai viens pretendents, tādējādi jau iepriekš paredzot viena pretendenta dalību un attiecīgi – konkurences neesamību konkursa pieteikumu vērtēšanā. Vismaz divu pretendentu pieteikumu prasība atklāta konkursa gadījumā vienlaicīgi uzlabotu gan konkurences apstākļus pretendentu starpā, gan stimulētu pasūtītāju lielāku uzsvaru likt uz tehniskā un finanšu piedāvājuma vērtēšanas kritērijiem, nevis kvalifikācijas prasībām. Šie ieguvumi, savukārt, nodrošinātu pasūtītāja vajadzībām atbilstošākus piedāvājumus pēc būtības un kvalitatīvākus konkursa rezultātus.

2.2. Kritēriji piegādātāja finansiālajām iespējām

PIL 41.panta pirmā daļa paredz veidus, kādā piegādātājs var apliecināt sava finansiālā stāvokļa atbilstību pasūtītāja izvirzītajām prasībām. Taču **PIL neparedz, kādas prasības pasūtītājs var izvirzīt piegādātāja finansiālajam stāvoklim**. Minēto prasību noteikšana ir nepieciešama, lai panāktu tiesisko paredzamību un padarītu pasūtītājam skaidrāku izvirzāmo finanšu prasību apmēru.

2.3. Darba ņēmēju vidējie darba ienākumi

No 2010.gada 1.oktobra tiek piemēroti PIL grozījumi, kas tika veikti PIL 39.pantā „Kandidātu un pretendentu izslēgšanas noteikumi”, un konkrēti, 39.panta pirmās daļas 6.-9. punkti (turpmāk –

Noteikumi), kas paredz sekojošo:

„(1) Pasūtītājs izslēdz kandidātu vai pretendentu no turpmākās dalības iepirkuma procedūrā, kā arī neizskata pretendenta piedāvājumu jebkurā no šādiem gadījumiem: [...]

6) Latvijā reģistrēta (atrodas pastāvīgā dzīvesvieta) kandidāta vai pretendenta darba ņēmēju mēneša vidējie darba ienākumi pirmajos trijos gada ceturkšņos pēdējo četru gada ceturkšņu periodā līdz pieteikuma vai piedāvājuma iesniegšanas dienai ir mazāki par 70 procentiem no darba ņēmēju vidējiem darba ienākumiem valstī minētajā periodā attiecīgajā nozarē atbilstoši NACE 2.red. klasifikācijas divu zīmju līmenim pēc Valsts ieņēmumu dienesta apkopotajiem datiem, kas publicēti Valsts ieņēmumu dienesta mājaslapā internetā. Ja kandidāts vai pretendents kā nodokļu maksātājs ir reģistrēts pēdējo četru gada ceturkšņu periodā līdz pieteikuma vai piedāvājuma iesniegšanas dienai, tiek ņemti vērā darba ņēmēju mēneša vidējie darba ienākumi periodā no nākamā mēneša pēc reģistrācijas mēneša līdz pieteikuma vai piedāvājuma iesniegšanas dienai;

7) kandidāta vai pretendenta - fiziskās personas, kuras pastāvīgā dzīvesvieta ir Latvijā, kura nenodarbina citas personas un ir reģistrēta kā saimnieciskās darbības veicēja, viena divpadsmitā daļa no deklarētā apliekamā ienākuma no saimnieciskās darbības gadā, par kuru ir iestājies gada ienākumu deklarācijas iesniegšanas termiņš, ir mazāka par 70 procentiem no darba ņēmēju vidējiem mēneša darba ienākumiem pirmajos trijos gada ceturkšņos pēdējo četru gada ceturkšņu periodā līdz pieteikuma vai piedāvājuma iesniegšanas dienai attiecīgajā nozarē atbilstoši NACE 2.red. klasifikācijas divu zīmju līmenim pēc Valsts ieņēmumu dienesta apkopotajiem datiem, kas publicēti Valsts ieņēmumu dienesta mājaslapā internetā;

8) ārvalstī reģistrēta (atrodas pastāvīgā dzīvesvieta) kandidāta vai pretendenta darba ņēmēju mēneša vidējie darba ienākumi pirmajos trijos gada ceturkšņos pēdējo četru gada ceturkšņu periodā līdz pieteikuma vai piedāvājuma iesniegšanas dienai ir mazāki par 70 procentiem no darba ņēmēju vidējiem darba ienākumiem valstī, kurā kandidāts vai pretendents reģistrēts (atrodas tā pastāvīgā dzīvesvieta), minētajā periodā attiecīgajā nozarē atbilstoši NACE 2.red. klasifikācijas divu zīmju līmenim. Ja kandidāts vai pretendents kā nodokļu maksātājs attiecīgajā ārvalstī ir reģistrēts pēdējo četru gada ceturkšņu periodā līdz pieteikuma vai piedāvājuma iesniegšanas dienai, tiek ņemti vērā darba ņēmēju mēneša vidējie darba ienākumi periodā no nākamā mēneša pēc reģistrācijas mēneša līdz pieteikuma vai piedāvājuma iesniegšanas dienai;

9) kandidāta vai pretendenta - fiziskās personas, kuras pastāvīgā dzīvesvieta ir ārvalstī, kura nenodarbina citas personas un ir reģistrēta kā saimnieciskās darbības veicēja, viena divpadsmitā daļa no deklarētā apliekamā ienākuma no saimnieciskās darbības gadā, par kuru ir iestājies gada ienākumu deklarācijas iesniegšanas termiņš, ir mazāka par 70 procentiem no darba ņēmēju vidējiem mēneša darba ienākumiem valstī, kurā atrodas kandidāta vai pretendenta pastāvīgā dzīvesvieta, pirmajos trijos gada ceturkšņos pēdējo četru gada ceturkšņu periodā līdz pieteikuma vai piedāvājuma iesniegšanas dienai attiecīgajā nozarē atbilstoši NACE 2.red. klasifikācijas divu zīmju līmenim; [...].”

Šo Noteikumu mērķis bija „panākt, lai par valsts līgumu dalībniekiem kļūst tie piegādātāji, par kuriem varbūtība, ka tie maksā „aplokšņu algas”, ir iespējami zema” (Ministru kabineta noteikumu Nr.761 „Noteikumi par informācijas par vidējiem darba ienākumiem un deklarētajiem gada apliekamajiem ienākumiem apkopošanu, sagatavošanu un publicēšanu” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija)).

Ar šiem grozījumiem ieviestie noteikumi būtu svītrojami no PIL sekojošu iemeslu dēļ:

1. Noteikumi ir pretrunā ar Direktīvas noteikumiem, kuri nosaka pretendentu/kandidātu izslēgšanas pamatus. Eiropas Kopienu tiesa ir secinājusi, ka Direktīva neliedz dalībvalstij papildus Direktīvā ietvertajiem aizlieguma piedalīties pamatiem paredzēt citus aizlieguma

piedalīties pamatus, tomēr:

- to mērķim ir jābūt nodrošināt vienlīdzīgas attieksmes un pārskatāmības principa ievērošanu, un
- ja vien šādi pasākumi nepārsniedz to, kas vajadzīgs, lai sasniegtu šo mērķi.

Grozījumu mērķis bija ēnu ekonomikas apkarošana, kas neatbilst Direktīvas norādītajiem mērķiem papildus izslēgšanas pamatiem.

Izskatot kādu lietu, tiesa ir arī norādījusi, ka, „Kopienas tiesības nepieļauj tādu valsts tiesību normu, kas, neraugoties uz tās likumīgo mērķi – nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi pret pretendentiem un publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru pārskatāmību –, paredz absolūtu aizliegumu uzņēmumiem, kuru starpā ir kontroles attiecības vai kuri ir savā starpā saistīti, vienlaicīgi piedalīties kā konkurentiem vienā un tajā pašā konkursā, nedodot tiem iespēju pierādīt, ka minētās attiecības nav ietekmējušas to attiecīgo rīcību šajā konkursā“ (Lieta Nr.C-538/07).

Noteikumi savukārt neparedz individuālu pieeju, jo, piemēram, **uzņēmums, kurš nesen ir sācis darbību, vai kurš nav saņēmis lielus pasūtījumus un nespēj nodrošināt atalgojumu, kas līdzvērtīgs nozarē strādājošajiem vadošajiem uzņēmumiem, tiek automātiski izslēgts no tālākās iepirkuma procedūras, nedodot iespēju pamatot, iespējams, objektīvu neatbilstību Noteikumiem.**

2. Latvijā ir noteikts minimālās mēneša darba algas apmērs un minimālā stundas tarifa likme (Ministru kabineta noteikumi Nr.791). Izskatāmie PIL noteikumi savukārt izvirza leģitīmi nepamatotas papildus prasību par darba algu apmēru kandidātiem/prendentiem.
3. Praksē **NACE 2.red. uzņēmumu kods var neatbilst faktiskajai uzņēmuma komercdarbības nozarei, jo šis klasifikators ir izveidots statistikas mērķiem.** Tā NACE 2.red. ir saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija (tās izveidošana pamatojas uz Eiropas Parlamenta un Padomes 2006.gada 20.decembra Regulu (EK) Nr.1893/2006, ar ko izveido NACE 2.red. saimniecisko darbību statistisko klasifikāciju, kā arī groza Padomes Regulu (EEK) Nr.3037/90 un dažas EK regulas par īpašām statistikas jomām).

Papildus, 2011.gada 16.martā Satversmes tiesas 1.kolēģija ierosināja lietu Nr.2011-05-01 "Par Publisko iepirkumu likuma (PIL) 39.panta pirmās daļas 6.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 105.pantam". Sūdzības iesniedzējs uzskata, ka minētais PIL punkts ir pretrunā Latvijas Republikas Satversmes 91.pantā nostiprinātajam vienlīdzīguma un nediskriminācijas principam, kā arī 105.pantā nostiprinātajām tiesībām uz īpašumu.⁴

III IEPIRKUMA LĪGUMU IZPILDES KONTROLE

Direktīva neregulē publisko iepirkumu līgumu izpildi. Līgumu izpildi un izpildes uzraudzību neregulē arī PIL. Līdz ar to iepirkuma līguma izpildes process (tajā skaitā kvalitātes prasību ievērošana, apjomu izpilde, izpildes termiņi un finanšu noteikumu ievērošana) tiek pilnībā atstāts pasūtītāja ziņā. Ievērojot, ka iepirkumu līgumu izpildes procesa laikā pasūtītājs darbojas kā privāttiesību subjekts, tas kopumā būtu pieņemami. Taču **sarežģījumi rodas gadījumā, kad publisko iepirkumu līguma izpildes laikā tiek grozīti līguma noteikumi. Tas īpaši attiecas uz līgumcenas izmaiņām.**

⁴ Par lietas Nr.2011-05-01 ierosināšanu. Latvijas Vēstnesis, 18.03.2011 44 (4442),

<http://www.latvijasvestnesis.lv/?menu=doc&id=227362>

Ārvalstu investoru padome Latvijā

Elizabetes iela 2, 539. kab.

Pasaules tirdzniecības centrs „Rīga”

Tālr. +371 67217201; e-pasts: ficil@ficil.lv

Tīmeklī: www.ficil.lv

Lietā *Commission v France*⁵ Eiropas Kopienu tiesa norādīja, ka grozījumi publiskā līgumā tiek uzskatīti par tādiem, kas prasa jaunas iepirkuma procedūras rīkošanu, gadījumā, ja grozījumi **liecina par pušu gribu no jauna vienoties par būtiskajiem līguma noteikumiem**. Par svarīgiem (materiāliem) grozījumiem, kuri liecina par pušu gribu vienoties par jauniem būtiskajiem līguma noteikumiem atbilstoši lietai *Pressent Nachrichtenagentur*⁶ tiek uzskatīti šādi gadījumi:

- 1) līguma grozījumi paredz noteikumus, kuri, esot ietverti sākotnējā iepirkuma procedūras dokumentācijā, būtu pieļāvuši dalību iepirkuma procedūrā lielākam piegādātāju lokam vai arī būtu pieļāvuši cita, nevis izvēlētā, piedāvājuma izraudzīšanu;
- 2) līguma grozījumi būtiski paplašina iepirkamo pakalpojumu (un attiecīgi arī preču) loku – tiek ievērojami paplašināta līguma darbības joma;
- 3) ekonomiskais līdzsvars līguma izpildes procesā tiek nosvērts par labu piegādātājam, kas nebija paredzēts sākotnējā iepirkuma līguma redakcijā.

IV ATBILDĪBA PAR PĀRKĀPUMIEM IEPIRKUMU PROCESĀ

PIL pārkāpumu rezultātā netiek realizēti PIL 2.pantā minētie mērķi:

- 1) iepirkuma procedūras atklātuma nodrošināšana;
- 2) piegādātāju brīvas konkurences, vienlīdzīgas un taisnīgas attieksmes pret tiem nodrošināšana;
- 3) valsts un pašvaldību līdzekļu efektīva izmantošana, maksimāli samazinot pasūtītāja risku.

Ņemot vērā augstāk minēto PIL mērķu izpildes nozīmīgumu atbilstošas publisko iepirkumu procedūras veikšanai, ir nepieciešams panākt, lai personas, kuras ir atbildīgas par publisko iepirkumu procedūru likumīgu veikšanu, atbilstoši veiktu savus pienākumus iepirkumu procedūru ietvaros un saistībā ar tām.

Pašlaik visvairāk izplatītie pārkāpumi publisko iepirkumu procedūrās ir:

- 1) izvairīšanās no PIL paredzēto publisko iepirkumu procedūru piemērošanas (sadalot daļās paredzamo līgumcenu, nepamatoti atsaucoties uz PIL B daļas iepirkumu veikšanu);
- 2) iepirkumu dokumentācijas (konkursa nolikums) sastādīšana, ar mērķi panākt, ka tikai viens konkrēts piegādātājs spēj nodrošināt minētās dokumentācijas prasībām atbilstošu noteikumu izpildi.

Turklāt, pārkāpumi ir konstatējami arī pēc iepirkuma procedūras pabeigšanas – līguma izpildes laikā, kad pasūtītājs pieļauj piegādātāja veiktas neatbilstības iepirkuma procedūras rezultātā noteiktajam (līguma pārkāpumi, līgumcenas palielināšana u.c.).

Pašlaik administratīvie sodi attiecībā uz publisko iepirkumu procedūrām ir paredzēti Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.²²-166.²⁵ pantā attiecībā uz šādiem pārkāpuma sastāviem:

- pretendentu loka nepamatota sašaurināšana;
- nevienlīdzīgu apstākļu radīšana pretendentiem;
- atklātuma vai konfidencialitātes neievērošana;
- iepirkuma procedūru nepilnīga vai sagrozīta dokumentēšana.

Par minētajiem pārkāpumiem paredzētais sods ir vai nu brīdinājums, vai naudas sods apmērā līdz LVL 200.

⁵ Case C-337/98, *Commission v France* [2000] ECR I-08377, para 44, 46

⁶ Case C-454/06, *Pressent Nachrichtenagentur⁶ GmbH v Republik Österreich (Bund), APA-OTS Originaltext-Service GmbH, APA Austria Presse Agentur registrierte Genossenschaft mit beschränkter Haftung*, para 30

V NĀKOTNĒ IEVIEŠAMIE JAUNINĀJUMI

5.1. Eksperti

5.1.1. Eksperti iepirkuma komisijās

PIL 22.panta otrā daļa paredz, ka, izveidojot iepirkuma komisiju, pasūtītājs nodrošina, lai šī komisija būtu kompetenta tā iepirkuma jomā, par kuru slēdz līgumu. **Iepirkuma komisija, pildot savus pienākumus, ir tiesīga pieaicināt ekspertus.** Eksperti savukārt nav iepirkuma komisijas locekļi. Līdz ar to saskaņā ar PIL regulējumu eksperti tiek pieaicināti kā trešās personas iepirkumā, kuras izsaka viedokli savā specializācijas jomā, taču šis viedoklis iepirkuma komisijai, pieņemot lēmumu, nav saistošs.

Neesot iepirkuma komisijas locekļiem, eksperti nav arī valsts amatpersonas likuma „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” izpratnē. Vienlaikus gan saistībā ar **interesu konflikta novēršanu** uz ekspertiem attiecas PIL 23.pantā noteiktais, ka iepirkuma komisijas locekļi un eksperti nedrīkst pārstāvēt kandidāta vai pretendenta intereses, kā arī nedrīkst būt saistīti ar kandidātu vai pretendentu, un pienākums parakstīt apliecinājumu, ka nav tādu apstākļu, kuru dēļ varētu uzskatīt, ka viņi ir ieinteresēti konkrēta kandidāta vai pretendenta izvēlē vai darbībā vai ka viņi ir saistīti ar tiem šā panta pirmās daļas izpratnē.

Iepirkuma komisija PIL izpratnē ir galvenā iepirkuma procedūru virzošā institūcija. Iepirkuma komisija nodrošina iepirkuma procedūras dokumentu izstrādāšanu, protokolē iepirkuma procesa gaitu un ir atbildīga par iepirkuma procedūras norisi. Iepirkuma komisija atlasa kandidātus un pretendentes un vērtē to iesniegtos piedāvājumus. **Iepirkuma komisijas lēmums ir saistošs pasūtītājam, ja tiek slēgts iepirkuma līgums.** Līdz ar to no šī lēmuma būs atkarīga iepirkuma veikšana un konsekventi kādas ar iepirkuma priekšmetu saistītas pasūtītāja funkcijas pienācīga izpilde un valsts līdzekļu efektīva izmantošana 5 gadu garumā (piegāžu un pakalpojumu līguma gadījumā) vai daudz ilgāku laika periodu - būvdarbu gadījumā. Tādējādi valstiski nozīmīgi un PIL mērķu nodrošināšanai svarīgi (īpaši – valsts un pašvaldību līdzekļu efektīvai izmantošanai, maksimāli samazinot pasūtītāja risku) ir, lai **jebkura iepirkuma komisija būtu kompetenta tās veicamā iepirkuma jomā.**

5.1.2. Eksperti IUB iesniegumu izskatīšanas komisijās

PIL 82.panta pirmā daļa paredz, ka, iesniegumus par iepirkuma procedūras pārkāpumiem izskata IUB izveidot iesniegumu izskatīšanas komisija triju locekļu sastāvā. **Komisijas locekļi ir IUB amatpersonas.** lai izskatītu iesniegumus, IUB var pieaicināt iepirkumu lietpratēju vai ekspertu. Savukārt minētā panta ceturtajā daļā ir noteikts, ka lietpratējs un eksperts piedalās IUB iesniegumu izskatīšanas komisijas sēdēs **bez balsstiesībām** un izsaka komisijai neatkarīgu profesionālu viedokli par iesnieguma izskatīšanas laikā konstatētajiem faktiem vai sniedz atzinumu par komisijas uzdotajiem jautājumiem. Ievērojot to, ka daļa veikto publisko iepirkumu ir ar tehniski specifisku raksturu, kā rezultātā to atbilstības likuma prasībām izvērtēšanai ir nepieciešamas speciālās zināšanas, ĀIPL iesaka veikt atbilstošus grozījumus PIL 82.pantā.

5.2. Elektroniskās platformas izveide iepirkumu organizēšanai

Atbilstoši Zaļajai grāmatai par e-iegirkumu izmantojuma paplašināšanu ES (SEC(2010) 1214)⁷ (Zaļā grāmata) **e-iegirkumi tiek izmantoti arvien biežāk**. Vairākas dalībvalstis un reģioni ir ieviesuši e-iegirkumu sistēmas, kuras ir piemērotas visiem elektronisko iegirkumu procedūras posmiem vismaz attiecībā uz standarta piegādēm un pakalpojumiem. Citas sistēmas ir vairāk paredzētas iegirkumu pirmo posmu īstenošanai – 25 dalībvalstīs ir iespējams publicēt sludinājumus un sniegt piekļu konkursu dokumentācijai tiešsaistē. Vairākas labi funkcionējošas sistēmas balstās uz e-iegirkumu modeli, ko sniegušas trešās personas, izmantojot tīklu. Šādas platformas bieži piedāvā savus e-iegirkumu pakalpojumus vairākām organizācijām. Atsevišķiem pasūtītājiem ir pieejama privāta vieta tīmeklī, kur tie var definēt savus lietotājus, procesus un rezultātus. Dažu sistēmu pārvaldību nodrošina publiskā sektora aģentūras, bet citas — privātā sektora uzņēmēj sabiedrības; līgumslēdzējas iestādes tad apmaksā šos pakalpojumus pēc standarta likmes vai par katru lietojumu.

Kā pozitīvu piemēru e-iegirkumu vispārējai ieviešanai var minēt Portugāli, kur elektronisko līdzekļu izmantošana, lai rīkotu iegirkuma procedūras posmus līdz līguma slēgšanai, kopš 2009. gada 1. novembra ir padarīta par obligātu lielākajai daļai publisko iegirkumu. Tādējādi **līgumslēdzējas iestādes veic iegirkumus ātrāk, un sagaidāms, ka administratīvie ietaupījumi ik gadu sasniegs 28 miljonus eiro**. Atbilstoši Eiropas Komisijas veiktajiem aprēķiniem, ja e-iegirkumi būtu pilnībā pieejami un plašāk izmantoti, tie varētu ietaupīt līdz pat 30% no publisko iegirkumu izmaksām.⁸ Citas dalībvalstis arī ir padarījušas par obligātu noteiktu e-iegirkumu procedūras posmu vai instrumentu īstenošanu valsts mērogā, piemēram, Kipra, Beļģija un Nīderlande ir ieviesušas vai plāno ieviest iegirkumu iespēju obligātu izsludināšanu ar noteiktu platformu starpniecību. Plašāki neoficiālie dati liecina, ka daudzas līgumslēdzējas iestādes un tirgus dalībnieki ir īstenojuši pāreju uz e-iegirkumiem. Arī Lietuvā tika ieviests pārejas periods, kurā elektroniskā iegirkumu forma bija ieteicama.

Latvijā e-iegirkums pašlaik tiek realizēts dinamiskās iegirkumu sistēmas veidā, kuru paredz PIL 66.pants. Taču saskaņā ar PIL 1.panta 2.punktā iekļauto dinamiskās iegirkumu sistēmas definīciju šī sistēma ir piemērojama bieži lietojamiem, pasūtītāja prasībām atbilstošiem un tirgū plaši pieejamiem pirkumiem. No definīcijas izriet, ka dinamiskā iegirkuma sistēma (pilnīgi elektronizēts iegirkuma process) var tikt piemērota standartizētiem iegirkumiem, kas ir analoga situācija PIL 16.panta otrajā prim daļā noteiktajam tiešās pārvaldes iestāžu pienākumam preces un pakalpojumus iegirt, izvēloties tās no centralizētās iegirkumu institūcijas, konkrēti, Valsts reģionālās attīstības aģentūras pārziņā esošās valsts informācijas sistēmas **elektroniskā kataloga**. Atbilstoši MK 2010.gada 28.decembra noteikumu Nr.1241 „Centralizēto elektronisko iegirkumu noteikumi” 1.pielikumam šādi iepērkamās preču grupas ir biroja tehnika, programmatūra, biroja papīrs, medikamenti, datortehnika un drukas iekārtu piederumi.

Ņemot vērā augstāk minēto, **elektronisko iegirkumu izmantošana tomēr ir relatīvi neliela**.

Atbilstoši Zaļajā grāmatā minētajam **e-iegirkumu piemērošanai ir šādi pozitīvie aspekti**, kuriem piekrīt arī ĀIPL:

- 1) *Labāka pieejamība iegirkumu procesiem un to pārskatāmība*

E-iegirkumu sistēmas var tikt konfigurētas tā, lai informētu piegādātājus par iegirkumu iespējām

⁷ Zaļā grāmata par e-iegirkumu izmantojuma paplašināšanu ES (SEC(2010) 1214)

http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2010/e-procurement/green-paper_lv.pdf

⁸ Eiropas Komisija: *Par publisko pakalpojumu izmantošanu tiešsaistē*. Latvijas Vēstnesis, 04.03.2011 36 (4434)

http://www.vestnesis.lv/index.php?menu=doc&id=226748&laidiens_id=9992

kādā konkrētā jomā un nodrošinātu tūlītēju piekļuvi iepirkuma dokumentācijai. Tādējādi iepirkumu process kļūst arī labāk pārredzams. Rezultātā tiek radīta ne vien ērta situācija piegādātājiem, bet tas palīdz uzlabot arī publisko iepirkumu uzraudzību un efektivitāti kopumā.

2) *Administratīvo izmaksu samazināšana un procedūras paātrināšana*

Atsakoties no „papīra” sistēmas, ir iespējams paātrināt publisko iepirkumu procedūru, padarīt to efektīvāku gan izmaksu, gan laika ziņā.

3) *Efektīvāka iepirkumu pārvaldība*

4) *Plašāka ārvalstu (citu ES dalībvalstu) piegādātāju iesaistīšanās iepirkuma procedūrās*

E-iepirkumi var mazināt ar attālumu saistītos šķēršļus un informācijas trūkumu un veicināt lielāku dalību, paplašinot iespējamo piegādātāju loku un palielinot tirgus. Ērtāka piekļuve informācijai par iepirkumu iespējām un racionalizēta konkursa procedūras norise atvieglos ārvalstu piegādātāju piedalīšanos tiešsaistes iepirkuma procedūrās.